

Hoor, Israël, uw overtreding, gij o Mijn volk, uw zonden!

En het requisitoir is scherp; dit is er de korte inhoud van: gij vast wel, maar hoe? op uw vastendagen neemt ge liefst nog zooveel mogelijk zaken waar! natuurlijk, ge gaat er niet rechtstreeks op uit, maar bij de godsdienstige samenkomsten vindt ge dikwijls gelegenheid, om zoo eventjes er tusschen door een voordeelig handelje te drijven!

Ja patroons, gij komt wel heel vroom op de vastendagen, in tekenen van rouw en vernedering — maar uw arbeiders laat ge rustig doorwerken, ge drijft ze zelfs aan, want ze moeten uw portie werk ook verzetten, de aan Mij gewijde dag mag vooral geen schade brengen aan de portemonnaie.

En bovendien: op die vastendagen komt ge zelfs tot twist en gekif, tot handtastelijkheden, want als het u niet naar den zin gaat, slaat ge er met de vuist op los.

Nee, Israël, uw vasten is maar uiterlijk, maar vormelijk; het zijn versteende plichten, er brandt geen liefde achter, er bruisst geen leven in, o Mijn volk, de dood is er in....

Hoor, om uws levens wil:

„Is dit niet het vasten, dat ik verkies: dat gij losmaakt de knopen der ongerechtigheid?”

Het komt niet aan op uiterlijkheden, Israël — neen, het gaat om de bekeering van hart en leven: niet de kleeren moeten verscheurd, maar de ziel verbrijzeld. En als dat de bron van uw Godsdienst is, dan wordt het alles anders in het volksleven!

Jesaja moet dit speciaal toepassen op de houding tegenover armen en ellendigen.

Zóó is de toestand onder Israël:

uiterlijk alles mooi en vroom en keurig in orde: geen enkele vorm van godsdienstlofening werd verwaarloosd, want Jahweh mocht nergens in te kort komen. Maar Jahweh kwam in alles te kort, want de liefde ontbrak! Daar lagen in het leven der Verbondsnatie knopen van ongerechtigheid! Sociaal onrecht... bewuste schending der Mozaïsche wet... armeren en zwakkeren werden onrechtmatig van hun vrijheid beroofd, om schuld tot slaven gemaakt en niet op de wettelijke tijden vrijgelaten; hungerigen geen milde handreiking geschonken; zwervelingen onderdak ontzegd....

Er is geen liefde tot Mij, o Mijn volk, en daarom geen liefde tot den naaste... ach, het zijn alleen koude sintels, die daar op den haard van uw religie liggen, en het vuurwerk van uw strenge vormelijkheid vermag dat onstellende niet te bemantelen... Jesaja, roep uit de keel, verhef uw stem als een bazuin:

„Is dit niet het vasten, dat ik verkies: dat gij losmaakt de knopen der goddeloosheid?”

Verootmoediging in den nood der tijden...

Wij beleven een diep-ernstigen tijd — een tijd, waarin de wereld van Oost tot West, van Zuid tot Noord beeft, omdat alles schijnt heen te dringen naar een wereldbrand, zoo gruwelijk als nooit te voren is aanschouwd — een catastrofe, welke alle menschelijk bouwzel van kultuur en techniek, kunst en beschaving met ruïneering bedreigt.

Ja, maar wij moeten onzen tijd en zijn nood toch nog anders zien: vanuit het geloof, vanuit de Schriften — en dan speuren we in die ontroerende beweging en gisting der volkeren, met al hun afval en strijd, de komst van den mensch der zonde — ja, klemmender dan de vraag: wat zal er met het régime van Hitler gebeuren? is die andere: hoe wordt het straks voor de gemeente van Christus?

Dan hooren we de bazuin Gods in de teekenen der tijden. En dan moet het bij al Gods kinderen tot één ziele-kreet komen: „HEERE, vergeef toch!”

Want dat de Almachtige Zijn oordeelen over onzen tijd en ons geslacht brengt — dat heeft, zeker ook de toenemende goddeloosheid en menschevergoding der wereld tot oorzaak — doch niet minder de zonden van Gods kinderen, van ons allen; niet minder de ontrouw en slapheid en kompromis-geest onder het Verbondsvolk....

We hadden nog heel wat voor den HEERE over, niet waar? enkele uren per Zondag, enkele halve uren door de week, een vaste bijdrage voor den eere-dienst... en misschien dachten we nog: de Heere komt in niets te kort!

Maar wanneer de liefde ontbrak, dan kwam God alles te kort in uw en mijn leven. En dan liggen er onder de versteende vormen knopen van goddeloosheid... wereldgelijkvormigheid in de polemiek — oneerlijkheid in den handel — grof winst-bejag in het zaken-doen — heimelijk Voorzienigheid-spelen in de echtelijke saamleving — Geroformeerde drinkgelagen — eigenwilligen godsdienst er op nahouden — gemis aan waarachtig-vroom Verbondsleven in gezin en werkring en milieu — doode farizeïstische rechtzinnigheid, die van zichzelf denkt: wat ben ik toch braaf en vroom, en kriebelig raakt, als over aandeel in de schuld van heel de menscheid gesproken wordt — lauwheden in het getuigen-van-Jezus-zijn... we stoppen maar...

Ach, die knopen van goddeloosheid...

En Gods oordeelen, in den nood der tijden! Weet ge nu, wat de HEERE verkiest?

O, dat we toch naar Jezus vluchten — om Zijn zoenbloed, om Zijn offerkracht, om Zijn opstandingswerkingen smeeken —

alleen door Hem is het mogelijk, de knopen der goddeloosheid los te maken —

alleen bij Hem kunnen we het vasten leeren, dat de HEERE verkiest:

verootmoediging — verootmoediging — VEROOTMOEDIGING...

Zalig, die zulke tranen kennen,

want de HEERE zal ze vertroosten.

J. SMELIK.

KERKELUK LEVEN

Indrukken van de Generale Synode. (V.)

Theologische Hoogeschool.

Verleden week heeft de Theologische Hoogeschool — zooals thans ook officieel de naam definitief is vastgesteld — een lange beurt gehad. Twee zaken met name vroegen de aandacht: de instelling van een zesde-hoogleeraarsplaats, en het promotierecht.

Wat het eerste punt betreft, spijt het ons, dat enkele bladen zich hebben laten bedienen door het Ned. Chr. Persbureau, onder leiding van dr. H. W. v. d. Vaart Smit. Wat van de zijde van dit bureau werd gepubliceerd, schijnt ons het tegendeel van „objectieve” berichtgeving; het stuk was zeer gekleurd en niet vrij van eenig sentiment, dat ten deele zich gemakkelijk liet onderkennen, voor wie er mee bekend is, dat officieel gerapporteerd is, dat het fonds zesde-hoogleeraar door curatoren wordt beheerd (ik citeer hier uit het hoofd), gelijk het ook officieel is opgenomen in het gedrukte curatorenverslag onder die punten, omtrent welke officieel door curatoren bericht aan de synode wordt verstrekt.

Het is jammer, dat de synode in 1939 in geen enkele zitting voltallig heeft kunnen zijn. Niet alleen ontbraken in de zitting, die over dit punt te beslissen had, enkele afgevaardigden, die verhinderd waren, maar ook heeft gedurende heel den synodetijd geen enkele deputatie van de kerken vlak over onze oostergrens kunnen aanwezig zijn. De oorlogstoestand, waarin Duitschland is gewikkeld, heeft het den afgevaardigden uit Bentheim en Oost-Friesland onmogelijk gemaakt, de synode bij te wonen. Waar nu een amendement-De Durssema, dat in de aangelegenheid van den zesden-hoogleeraar het vastleggen der wenschelijkheid, en de daaruit voortvloeiende behandeling in details bespoedigen wilde, slechts met een kleine minderheid verworpen is, laat zich de mogelijkheid denken, dat in geval de synode voltallig had kunnen zijn, het amendement-De Durssema was aangenomen. Overigens was er zelfs thans wel een meerderheid te vinden voor de gedachte, dat „thans” niet tot de instelling van deze nieuwe hoogleeraarsplaats kon worden overgegaan. De invoering van het woordje „thans” heeft voor verdere overwegingen de baan, die trouwens zelfs zonder dat woordje nog niet zou zijn opgebroken, ook uitdrukkelijk vrij gelaten.

Daar zijn we dankbaar voor.

Dat in 1939, onder den verschen indruk van „den staat van oorlog” met zijn groote onzekerheden ook op financieel gebied, uiterste voorzichtigheid geboden was, zal ieder erkennen.

Een andere vraag is, of voor de Theologische Hoogeschool alleen maar de wet der „noodzakelijkheid”, dan ook die der „wenschelijkheid” dient te beslissen ten aanzien van de vraag van uitbreiding, al of niet. Wij meenen, dat het voor geen enkel belang van Gods Koninkrijk gewenscht is, te blijven staan bij wat strikt „noodzakelijk” is. Want de vraag naar de „noodzaak” is niet te beantwoorden zonder de andere, die de „wenschelijkheid” onderzoekt. Indien de middelen aanwezig zijn, of gevonden kunnen worden voor een zoodanige uitbreiding van den kring der docenten, dat het onderwijs vollediger, en dieper, en juist wordt, de arbeid der hoogleeraren door de opening van onmisbare hulbronnen vergemakkelijkt en ook vaster van gang gemaakt wordt, en ons kerkelijk-wetenschappelijk leven op den duur er door verrijkt wordt, dan is het zoeken en gebruiken van die middelen zeer gewenscht, en dan ook (als God ons de middelen geeft) „noodzakelijk”. Wat voor „de zaak des Konings” gewenscht is, daarvan is het nastreven voor Zijn knechten „noodzakelijk”. Volge men een anderen regel, dan lag in een ommezien heel onze kerkelijke en christelijke actie stil.

Inderdaad geloof ik, dat zóó de kwestie te stellen is, ook in dit concreet geval. De bedoeling van hen, die voor de instelling van dit zesde professoraat ijverden, was, zoo mogelijk te komen tot een nieuwen functionaris, die met name de patristiek zou te beoefenen hebben. Patristiek, dat is: de wetenschap, die bijzondere studie maakt van de kerkvaders, uit de eerste eeuwen van „het christendom”. In die eerste eeuwen is zóóveel te doen geweest over de allereerste vragen van ons christelijk geloof, en zijn zóó ingrijpende studies daaraan gewijd, dat reeds uit een oogpunt van bestudeering van de geschiedenis van het dogma, het indringen in de literatuur van die eeuwen van de grootste betekenis is. En dat niet alleen. Ook voor het afdoen van onze eigen tegenwoordige kwesties is kennismaking met de „patres” (kerkvaders) een eerste vereischte. Zelfs de punten, die op de generale synode van 1936 comu-

soriaal gemaakt zijn, kunnen niet met voldoende helderheid worden ingedacht, zonder dat men rechtstreeks op de „patres” terug moet gaan. Wat b.v. niet naar nieuwe, doch naar oud-christelijke opvatting „persoon” is, en wat onder „hypostase” in bepaalde begripsverbindingen te verstaan is, wat „ziel” of „geest” of „ik” is, en „onpersoonlijk” en hoe deze onderling tot elkander staan, en hoe in dezen tusschen orthodoxe en heterodoxe opinie nu wel precies de afgrenzing afgeteekend ligt, en wat dies meer zij, dat alles kan niet worden vastgesteld zonder dat men de „patres” kent.

Genoeg, om te doen zien, dat studie der patristiek voor de theologie, en ook voor de beoefening daarvan door een inrichting van hooger onderwijs van groot profijt te achten is. Met name de hoogleeraar in de kerkgeschiedenis en die in de dogmatiek zullen er van kunnen profiteren. En over tientallen jaren zullen de resultaten algemeen te plukken zijn.

Natuurlijk hangt één en ander samen met de betrekkelijke armoede, waaronder we met z’n allen op wetenschappelijk gebied leven. We moeten vooral niet denken, dat we hetzij aan de Vrije Universiteit, hetzij aan de Theologische Hoogeschool al aan een voldoende bezetting zijn toegekomen. Vergelijk men den toestand bij ons met dien van theologische faculteiten in het buitenland, dan blijft er voor ons allen nog al reden voor jaloezie. Waarom dan ook terecht een promovendus aan de V.U. onder zijn stellingen er één opnam, waarbij de instelling van enkele lectoraten aan de V.U. en te Kampen werd bepleit.

Meer zullen we hiervan thans niet zeggen.

We wilden aanvankelijk ook in dit nummer schrijven over het debat aangaande het promotierecht. Door den loop der dingen is de „tweede ronde”, die voor de avondvergadering in uitzicht gesteld was, niet gekomen; m.i. is het daarom niet ongewenscht, op sommige punten (van openbare redevoeringen) nader in te gaan. Waar evenwel in enkele afzonderlijke artikelen van de hand van prof. Greijdanus op bepaalde punten in ons blad nader wordt ingegaan, lijkt het mij persoonlijk beter, wat ik te zeggen had, nog even in te houden. Misschien blijft er nog stof over. Een kleinigheid moge illustreeren, hoe verrassend vaak de loop eener vergadering is: er waren twee voorstellen van de rapporterende commissie. De meerderheid (zoo klein mogelijk) had voorgesteld:

„De Synode, met leedwezen uit het Rapport van Curatoren vernomen hebbende, dat er inzake het vraagstuk van het promotierecht der Theologische Hoogeschool geen regeling of schikking is kunnen gevonden worden, waarin met de tegenover elkander staande opvattingen zoodanig rekening wordt gehouden, dat op goede gronden te verwachten ware, dat ze met genoegzame eenparigheid zou kunnen worden aanvaard, constateerende, dat ook hieruit wederom is gebleken, dat het nog steeds aan de door de Synode van Arnhem (1930), Acta art. 239, voor het nemen van eene beslissing ten dezen gewenschte genoegzame eenparigheid ontbreekt, besluit in overeenstemming met de door de Synode van Arnhem (1930) gedane uitspraak op de verzoeken van de Particuliere Synode van Drenthe, van Ds P. Hekman c.s., van het studentencorps Fides Quaerit Intellectum te Kampen en van broeder P. Bruina (Reggestraat 22 te Almelo) niet in te gaan.”

De minderheid (zoo groot mogelijk) had het volgende voorstel ingediend:

„Overwegende, dat eenparigheid inzake het „Promotierecht” aan de Theol. Hoogeschool niet is verkregen,

dat overeenkomstig het voorstel van de Part. Synode van Drenthe de rust in onze kerken een beslissing gewenscht maakt;

overwegende, dat blijkens het verzoek van een groep predikanten, ook onder de aan de Theol. Hoogeschool afgestudeerden, de blijvende begeerte leeft, ook hun studie aan de Theol. Hoogeschool te voltooien;

overwegende, dat het niet billijk geacht moet worden, dat aan een zeer groot deel in onze kerken, de vervulling der begeerte naar dat promotierecht nog langer onthouden worde,

adviseert de grootst mogelijke minderheid van Commissie II te besluiten aan Curatoren in overleg met de Professoren aan de Theol. Hoogeschool op te dragen, om de volgende Generale Synode voor te bereiden en der Synode voor te stellen alle regelingen en verordeningen, die noodig zijn om aan de Theologische Hoogeschool den weg te openen voor voortgaande studie en promotie tot doctor in de Heilige Godgeleerdheid.”

Daarover was in de commissie lang gehandeld; daarover was den heelen dag tot voor de avondvergadering in één ronde gehandeld; en tenslotte kwamen vier andere voorstellen ter tafel, twee vóór de avondpauze, twee daarna over een deel waarvan tenslotte in eerste instantie gestemd is, met zulken uitslag, dat de andere niet meer voor stemming in aanmerking konden komen. Een bewijs, hoe moeilijk het is, in vergaderingen alles tegelijk en rustig onder de oogen te zien. Van één der voorstellen hebben we den tekst bij de hand. Het volgt hier:

De Generale Synode,

in het midden latende de vraag, of de bestaande bezwaren tegen de zorg door en namens de kerken voor de gelegenheid tot doctoraal-studie en promotie aan de Theologische Hoogeschool te Kampen, grond zijn,

draagt aan curatoren op om, zonder verplichtingen in den vorm van financiële steun of van toezicht aan te gaan, een welwillende houding aan te nemen ten opzichte van een eventueel gebruik door het col-

lege
scho
leidi
graan
(Dit
Hartog
S. J. E
Late

Bete

Alles
verzo
dat, w
staan
hof
toer
antwo
gelede

Eem

Bij
gische
te Sne
heid t

Daar
voorab
in de
Koupe

Dat

Kene

stier v

Bij

beslutt

heid”

allen

ook m

Deze

male

War

met h

slacht

blik, e

niet te

geston

De

te Sne

promo

zeer d

en ho

keur

Het

Hooge

Het

eigene

ben, t

Van d

ken w

ter vi

kunne

van H

ring v

Kerk

werd

van

steer

stelt

Toe

mogel

het o

Dat

in 189

ding

Theol

ring

min

der

Toe

schap

Nu

plooff

leidin

En

onder

aan z

plaats

eische

als al

gestel

Het

kan v

Een

vast

vreese

ting”

het d

heen

zou d

inzak

verzel

Theol

der

Kamp

lege van de hoogleraren aan de Theologische Hoogeschool van hun wetenschappelijke bevoegdheid om leiding te geven aan de doctorale studien en om den graad van doctor te verleenen.

(Dit voorstel was ingediend door prof. dr G. M. den Hartogh, dr W. H. den Houting, dr E. D. Kraan, dr S. J. Popma en dr T. J. Jonkhof.)

Later wel meer hierover.

K. S.

Betere informatie gewenscht.

Alleen terwille van een goede historische beschrijving verzoeken we het „Calvinistisch Weekblad“ te bedenken, dat, wanneer het in de kerkelijke pers ergens C. V. ziet staan, dit nog niet behoeft te beteekenen: (ds) C. V. (eenhof). Toevallig bemerkte ik de vergissing van dit blad, toen ik deze week het even inszag, om te zien, of ook antwoord gegeven was op mijn opmerking van 2 weken geleden.

K. S.

Eene onjuistheid.

Bij het debat over het promotierecht van de Theologische Hoogeschool te Kampen, op de Generale Synode te Sneek, op Donderdag 28 Sept. j.l., werd geene gelegenheid tot repliek gegeven.

Daardoor ontbrak toen de mogelijkheid, onjuiste voorstellingen en verkeerde redeneeringen van sprekers in den namiddag van dien dag als de Professoren Kuyper, Ridderbos, Dijk, Hepp, Alders, te rectificeren. Dat is wel jammer.

Eene enkele, overigens van weinig gewicht, worde hier verbeterd.

Bij zijn spreken over de totstandkoming van het besluit met de verklaring over de „genoegzame eenparigheid“ te Arnhem in 1930, zeide Prof. Dijk, dat het door allen genomen was „con amore“, en hij noemde daarbij ook uitdrukkelijk mijn naam.

Deze mededeeling van Prof. Dijk is echter ten eenenmale onjuist.

Want ik heb te Arnhem eenigen tijd gearzeld om met het betreffende voorstel mee te gaan, en heb mij slechts noode, ziende de omstandigheden op dat oogenblik, en met tegenzin, laten overhalen mij er ook maar niet tegen te verklaren, en heb er aldus ten slotte voorgestemd contre-coeur, met bezwaard gemoed.

De sedert verlopen 9 jaren, en wat nu op de Synode te Sneek gezegd en geschied is terzake van genoemd promotierecht, hebben mij wel kunnen doen zien, hoezeer dit contre-coeur gegrond en rechtmatig geweest is, en hoe standvastige weigering, mee te gaan, de voorkeur verdiend had.

S. GREIJNDANUS.

Het beding en het promotierecht van de Theologische Hoogeschool te Kampen.

Het „beding“ houdt in, „dat de kerk geroepen is eene eigene inrichting tot opleiding harer leeraren te hebben, tenminste wat de godgeleerde vorming betreft“. Van de zijde van de Nederduitse Gereformeerde Kerken was men bevreesd, dat het wetenschappelijk karakter van het onderwijs aan deze inrichting eens zou kunnen verminderen of verlaagd worden. Hare Synode van 1891 zeide daarom, dat zij de bedoeling der verklaring van de Synode van de Christelijke Gereformeerde Kerk van 1891 o.m. aldus opvatte, dat niet gemeend werd „om iets te laten vallen van den eisch van wetenschappelijke ontwikkeling, die steeds door de Gereformeerde Kerken gesteld is“.

Toen was men dus van dezen kant bevreesd voor mogelijke verlaging van het wetenschappelijk peil van het onderwijs aan deze inrichting.

Dat blijkt bovendien daaruit, dat de Synode van Dordt in 1893 bepaalde, dat deze inrichting de geheele opleiding moest kunnen geven, „ten minste voor de geheele Theologische vorming“, aan welke woorden ter verklaring o.m. nog werd toegevoegd: „dat is, de vorming door de wetenschappelijke studie der Theologie“.

Toen bezorgdheid voor mogelijk te geringe wetenschappelijkheid.

Nu echter wil men het beding gebruiken om de ontplooiing van het wetenschappelijk karakter van de opleiding aan deze inrichting te beletten.

En dat ook zulken, die beweren, dat het hun bij hun onderwijs en bij het onderwijs aan de inrichting, waaraan zij arbeiden, in de eerste en voornaamste of hoogste plaats gaat om de wetenschap en hare ontwikkeling en eischen — nu afgezien van de quaestie van de eere Gods als allerhoogste doel, dat aan allen menschelijken arbeid gesteld is.

Het blijkt ook hier weer, gelijk zoo dikwijls, dat „het kan verkeeren“.

Eene poging om in deze twee de eenheid of gelijkheid vast te houden, zou zijn het aannemen, dat men toen vreesde, dat gemakkelijker studie aan de „eigene inrichting“ door verlaging van het wetenschappelijk peil van het daaraan gegeven onderwijs, meer studenten daaraan zou trekken, en de andere opleidingsinrichting zou doen voorbijgaan, maar dat nu soortgelijke vrees inzake studententoevloed eener en anderzijds zich doet verzetten tegen verdere voortzetting der opleiding of Theologische vorming door de wetenschappelijke studie der Theologie aan de Theologische Hoogeschool te Kampen.

Dit laatste zou geene gansch ongemotiveerde veronderstelling zijn. Want het spreken van Prof. Kuyper op Donderdag 28 Sept. j.l. te Sneek doet die gedachte als vanzelf opkomen. Hij voerde tegen het toestaan en in-

stellen van de gelegenheid om aan de Theologische Hoogeschool te Kampen de opleiding voort te zetten tot het doctoraal examen en tot de promotie tot Doctor Theologiae argumenten aan, die reeds des morgens waren weerlegd, zonder dat hij die weerlegging ook maar enigszins als niet-steekhoudend aanwees. Doch ook herhaalde hij voor een deel de wonderlijke redeneering en vreesaanjaging van Dr A. Kuyper Sr in zijn bekende artikel in „De Standaard“ van 1914, na de Synodale beslissing van dat jaar betreffende dit promotierecht.

Prof. Dr H. H. Kuyper zeide, dat wanneer de gelegenheid tot doctorale studie en promotie tot Doctor Theologiae te Kampen werd ingesteld, men dit ook zou doen aan dergelijke inrichtingen in Zuid-Afrika en de Vereenigde Staten van Noord-Amerika. En dan zouden geen studenten meer uit die streken naar ons land komen om te studeeren aan de Vrije Universiteit. Dat zou jammer zijn, omdat door wie uit die streken, bepaald Zuid-Afrika, aan de Vrije Universiteit gestudeerd hadden en gepromoveerd waren, eene geestelijke verlevendiging en verheffing in Gereformeerden zin in die landen gekomen was. En dan zou dit weer uit zijn.

Door deze woorden en vreesaanjaging van Prof. Dr H. H. Kuyper kwam duidelijk aan het licht, dat het bij deze quaestie van het promotierecht te Kampen althans hem ook gaat om de Vrije Universiteit en haren invloed. Hij vreesde vermindering van de grootheid van de Vrije Universiteit en van haren invloed ook buiten Nederland, wanneer te Kampen de gelegenheid tot doctorale studie en promotie tot Doctor Theologiae aan de Theologische Hoogeschool wordt geopend. En ook daarom moet de openstelling dezer gelegenheid niet geschieden.

Nu zal zoomin Prof. Dr H. H. Kuyper als iemand anders hier in Nederland de ontwikkeling van het onderwijs aan Calvin Seminary te Grand Rapids in Amerika en van andere dergelijke inrichtingen in dat werelddeel tegenhouden. Ook niet de weigering om aan de Theologische Hoogeschool te Kampen hare natuurlijke ontwikkeling en haren uitgroei naar eigen wezen tot doctorale studie en promotie te gunnen. En evenmin zal die ontwikkeling op dit gebied aldus worden vermindert in Zuid-Afrika.

Die ontwikkeling gaat aan de opleidingsinrichtingen in die werelddeelen toch door. Ten deele is zij reeds aan die van de Theologische Hoogeschool te Kampen vooruitgestreefd door de instelling van z.g. „post-graduate“ studie, d.w.z. voortgezette studie aan die inrichtingen na verkrijging van den Candidaatstitel. En straks verwondert men zich in die landen weer over de Nederlandsche kleinzieligheid, gelijk zij in deze weigering opnieuw openbaar wordt.

Maar wanneer men vertrouwen heeft in de mannen uit Zuid-Afrika en Noord-Amerika, die aan de Vrije Universiteit studeerden en promoveerden en daar die geestelijke herleving bewerkten, dan moet men ook bedenken, dat zij hun invloed ten goede blijven uitoefenen ook wanneer zij aan de inrichtingen, waaraan zij verbonden zijn, de doctorale studien zouden leiden tot de promotie tot Doctor Theologiae. Dan zoude ook in die landen het aantal van dergelijke promoties en de studie der Theologie in Gereformeerden zin toenemen. Want slechts enkelen kunnen uit die landen naar ons land overkomen voor eene studie van een paar jaren. Het belang van de studie der Gereformeerde Theologie in die landen en van de geestelijke ontwakning aldaar eischt dus ook daar de ontwikkeling der opleidingsinrichtingen tot verdere studie dan die tot het Candidaatsexamen. Belemmering van deze ontwikkeling door weigering om te Kampen het promotierecht te laten uitoefenen (indien die ontwikkeling daardoor metterdaad zou worden tegengehouden), zou dus ten zeerste te bejammeren zijn.

Maar dit verder daargelaten: uit Prof. Dr H. H. Kuyper's vermelde woorden is te hooren, dat hij hem vrees voor mogelijke vermindering van den toenemenden invloed van de Vrije Universiteit mede den tegenstand tegen den natuurlijke uitgroei der opleiding door de wetenschappelijke studie der Theologie aan de Theologische Hoogeschool te Kampen, veroorzaakt en verklaart. Het is bij deze quaestie van het promotierecht te Kampen duidelijk dus mede vrees voor schade van de vermeende belangen der Vrije Universiteit, die de instelling van de gelegenheid tot bedoelde promoties aan de Theologische Hoogeschool te Kampen wil zoeken te verhinderen. Prof. Dr H. H. Kuyper heeft het op de Synode te Sneek, 28 Sept. j.l., klaar doen weten. En hij is in den kring der Vrije Universiteit niet de eerste de beste. Integendeel.

Staat in het „beding“, dat de opleiding aan de School te Kampen alleen maar tot het Candidaatsexamen mag worden gegeven?

In het geheel niet.

Noch letterlijk, noch naar den geest.

Veel eer het tegendeel.

Daar is van de zijde van de Synode van de Nederduitse Gereformeerde Kerken juist gezegd, dat de wetenschappelijke ontwikkeling aan die inrichting zoo best en hoog mogelijk moet zijn: men mocht niets laten vallen van den eisch van wetenschappelijke ontwikkeling, die steeds door de Gereformeerde Kerken gesteld is. Beneden den minimum-eisch mocht men

(Zie vervolg op blz. 4.)

Distinctieven.

De onderscheidingsteekenen bij de Vaderlandsche Weermacht zijn vele. Daar zijn roode en blauwe, zilveren en gouden biezen; er zijn knopen en sterren, strepen en balken. Daarmede zijn de distinctieven op verre na niet uitgeput, er zijn militairen, die een heel stuk op hun kraag hebben. Men kan er een posthoorn of gekruiste granaten, een telefoonapparaat of een aesculaapstaf op aantreffen, ja zelfs een hoefijzer of een paar schroef-sleutels. Met de kraag wedijvert de mouw, die weer andere onderscheidingen aangeeft. Dit is slechts een greep uit de rijke variatie, welke toont, hoe ons leger gespecialiseerd is, welke onderscheiden kennis en vaardigheid in één legerverband aanwezig behooren te zijn. Het komt mij voor dat wij in de burgermaatschappij, dat wij ook in „de kerk als organisme“ van deze differentieering wel iets kunnen opsteken. In de maatschappij heeft de vermaarde „algemeene ontwikkeling“ dikwijls de hoognoozakelijke vakkennis verdrongen. Wat onze christelijken en kerkelijken arbeid betreft, wij gewagen gaarne van „het volle, rijke leven“. Dat is een prachtzin voor een opwekkend woord, doch het is voor mij zeer de vraag of ons publieke leven wel die rijke verscheidenheid vertoont welke door den Heiligen Geest is gewild en bedoeld. Zeker, er is veel meer differentieering dan vroeger, toen het zwart van den dominee, het wit van den zending en het grijs katoen van de diaconen bijna de eenigste uniformen waren, waarin de Strijdende Kerk op aarde zichtbaar werd. Met erkenning van de bredere ontplooiing van het leven, rijst bij mij de vraag of het leven nog niet veel rijker gevarieerd moest zijn dan het is. Ik veroorloof mij slechts enkele grepen. Er zijn broeders, die bijna alle distinctieven tegelijk op hun kraag en alle biezen te samen op hun mouw hebben. Dat is wel een aardig gezicht, maar ik heb het daar niet op! Zijn zij allen apostelen, spreken zij allen in menigerlei talen, zijn zij allen uitleggers, zijn zij allen krachten? Ja zij, van ganscher harte! Och, vriendje, valt mij een broeder met een volle kraag en een veelkleurige mouw in de rede: de nood is mij opgelegd. In sommige gevallen is dat inderdaad waar. Maar ik acht dat zoo iemand ook de nood opgelegd is, krachten te kweken, op wie hij zoo spoedig mogelijk een ster van zijn kraag en een bies van zijn mouw kan overplanten. Hij kan niet wachten, geen dag en geen nacht, om zijns zelfs wil en om des werks wil. Ik ontken niet, dat de gaven en krachten niet slechts onderscheiden zijn naar hun aard, doch eveneens naar maat en intensiteit. De één weet meer en kan meer dan de ander. Daarnaast handhaaf ik de stelling dat per saldo elk maar een klein beetje kan doen, dat ook de glans van onze sterren maar beperkt is. Zoo is het ook op kleiner terrein. Er rijden matrozen te paard, er klimmen cavaleristen in den mast, maar dat kan op den duur niet goed gaan. Arme dominee, tot u in het bijzonder gaat mijn medegevoel uit. Wat moet gij toch een veelzijdig mensch zijn! Niet slechts roept uw ambt u tot de meest onderscheiden werkzaamheden, waartoe de bekwaamheid maar moeilijk in één persoon verenigd kan zijn, maar gij moet bovendien nog wetenschappelijk bij zijn, literair op de hoogte, sociaal aangelegd, spreker op allerlei bijeenkomsten en bestuurslid van een onuitputtelijk aantal organisaties. Ik geef gaarne een gulden voor het standbeeld van den ronden vent, die eerlijk zegt: dat kan ik allemaal niet! Terar dum prosim! (dat ik vertree, zoo ik maar nuttig ben!) is een schoone spreuk. Als ik echter mijn krachten in den arbeid moet verteren (schoon ik graag nog wat wensch te leven en het goede genieten), het zij, als ik dan maar waarachtig nuttig ben en niet gedwongen mijn krachten te versnipperen.

Ik grijp nog eens ergens anders in „het volle rijke leven“. Daar bestaat ongetwijfeld zooiets als een gereformeerde stijl, hij kenmerkt zich ongetwijfeld door kloekheid van bouw en gedegenheid van woorden. Maar ook heeft hij onmiskenbaar iets monotons. Dan krijg ik soms het onbedwingbare verlangen eens een blauwe bies te zien en een zilveren ster, om eens een marinier te hooren pijpen en den hoefslag der Gele Ridders te hooren. Rijkter verscheidenheid is hier zeker wenschelijk; de fourier moet niet met handgranaten gooien, de tamboer-majoor niet aan het ziekbed zitten. Elk op zijn plaats, hem door God aangegeven, naar de gave hem door den Geest toebedeeld. En in deze rijke verscheidenheid der gaven onverbrekkelijk verbonden in het éne leger der Strijdende Kerk van Jezus Christus op aarde.

N. B.

niet gaan. Van een grens naar boven werd niet gesproken. En de bepaling tegen verhoging werd nogmaals herhaald door de Synode in 1893, door de vaststelling, dat de School te Kampen moest geven „ten minste... de geheele Theologische vorming... dat is, de vorming door de wetenschappelijke studie der Theologie...”

Het „beding” houdt dus de waarschuwing in: zorg toch voor de beste wetenschappelijke vorming of opleiding, laat nimmer ook maar iets van den wetenschappelijken eisch vallen.

In het „beding” ligt dus door dat verbot vanzelf de aansporing: voor, indien mogelijk, en zooveel mogelijk, het wetenschappelijk peil van die opleiding omhoog.

En nu wil men het „beding” juist omgekeerd gebruiken om die opvoering der wetenschappelijke opleiding tegen te houden.

Dat gaat echter geheel in tegen den geest van dit „beding”.

Dat is veeleer juist „schending” van het beding, waarover men sprak.

Slechts wanneer men kon aantoonen, dat de verdere wetenschappelijke studie der Theologie na het Candidaatsexamen geene opleiding of vorming meer gaf tot het ambt, en dus de leiding bij die studien niet meer was opleiding of vorming van „leeraren”, en dat de wetenschappelijke studie der Theologie na het Candidaatsexamen wezenlijk iets anders was dan de wetenschappelijke studie der Theologie vóór en tot het Candidaatsexamen, slechts dan zou men recht hebben de voortzetting der wetenschappelijke studie der Theologie na het Candidaatsexamen te Kampen te weigeren. Want dan zou bij die studie het doel der School uit het oog verloren worden.

Maar men heeft dit ook 28 Sept. j.l. wel beweerd, doch niet aangewezen, zelfs niet trachten te bewijzen. De Professoren Kuyper, Ridderbos, Dijk, Hepp, Aalders, hebben het achtereenvolgens en op andere wijze gezegd, en herhaald, en nog eens weer gezegd, en opnieuw uitgesproken, en wederom betuigd, en vervolgens herhaald, maar zowel bij den een als bij den ander bleef het bewijs achterwege, en zelfs alle poging om het nu eens duidelijk uiteen te zetten.

Men wees op allerlei vakken of wetenschappen, die ook voor de opleiding van belang kunnen zijn, alsof daaruit iets anders bleek kon, dan dat men zekere perken of grenzen in acht moest nemen, gelijk de mensch bij al zijn arbeid zich telkens beperken moet, omdat hij slechts kleine krachten en een geringen tijdsduur heeft.

Maar omdat men niet alles geven kan, en niet aan alle behoeften en wenselijkheden kan voldoen, volgt toch niet, dat men daarom ook maar niets moet doen en aan geene enkele behoefte of wenselijkheid trachten te voldoen.

Wat men op ander gebied heel natuurlijk vindt, schijnt men hier terstond te vergeten.

Prof. Ridderbos kwam ter bestrijding ook met de nuttigheid voor den dienaar des Woords van de kennis van koophandel en van den militair dien, aldus een sprongje makend in de redeneering, zonder aan te toonen, dat voortgezette opleiding en studie in de Theologie na het Candidaatsexamen evenmin opleiding tot het ambt van dienaar des Woords is als opleiding in den handel en voor den militair dien dat is. Hij liet na uiteen te zetten, dat opleiding in den handel en van den militair dien in wezen voor de opleiding tot dienaar des Woords hetzelfde is als voortgezette opleiding en studie door de wetenschappelijke beoefening der Theologie.

Zoo kan men aardigheden debiteeren, maar gaat men aan de eigenlijke kwestie voorbij. Het punt in geschil eischt degelijker betoog. De vraag, wat dan in wezen het onderscheid is tusschen de wetenschappelijke opleiding en vorming en studie vóór en tot het Candidaatsexamen en die na dat Candidaatsexamen voor het doctoraal en de promotie, dus tusschen de Candidaatstudien en de doctorale studien, het wezenlijk, voortdurend, onderscheid, staat nog steeds open, blijft nog steeds onbeantwoord.

Wat is, daarmee in verband, het wezenlijk verschil tusschen het afnemen van het Candidaatsexamen en dat van het doctoraal examen in de Theologie, en dus tusschen het verleen van den graad van Candidaat in de Theologie en het eventueel bevorderen tot Doctorandus en Doctor in de Theologie?

Op welken innerlijken, zakelijken grond kan het een wel, het andere niet, aan de Theologische Hoogeschool worden toegekend krachtens haar wezen als opleidingschool?

Wel de wetenschappelijke ontwikkeling tot het Candidaatsexamen, en niet de voortzetting dier wetenschappelijke ontwikkeling tot het doctoraal en de promotie?

Wel de wetenschappelijke studie der Theologie tot het Candidaatsexamen, niet diezelfde wetenschappelijke studie der Theologie tot doctoraal en promotie?

Waarom? waarom?

Wat is het wezenlijke verschil?

Uitspreken, beweren, verzekeren, herhalen, nogmaals zeggen, dat hier verschil van karakter, wezenlijk verschil, van studie, onderwijs en opleiding, en examen, is, is niet genoeg.

Hier moet bewezen worden.

Het „beding” sluit de doctorale studie en opleiding en de promotie tot Doctor Theologie aan de eigene inrichting der kerken tot de wetenschappelijke opleiding harer dienaren des Woords niet uit, maar principieel in, wanneer men rekent met punt 3 der verklaring van de Synode van Nederduitse Gereformeerde Kerken in 1891 (n.l. om niets te laten vallen, enz.) en

met het uitgesprokene op de Synode van 1893 (n.l. betreffende de geheele Theologische vorming door de wetenschappelijke studie der Theologie), daar de doctorale studie en opleiding evenzeer opleiding is als de studie en opleiding voor en tot het Candidaatsexamen.

S. GRELDANUS.

Hulp opleiding predikant Argentinië.

Dankbaar mogen we deze week opnieuw een gift verantwoorden. Ze was afkomstig van D. R. te K. en bedroeg f. 1.—. En daar ook andere giften zeer welkom blijven, vooral in dezen tijd, vermelden we nog eens het gifnummer van Prof. Schilder. 127278.

L. DOERES.

De Kleine Catechismus van Zacharias Ursinus. (XVIII.)

89. Wat wordt ons door het vierde gebod opgelegd?

Eerstens, dat de kerkendienst onderhouden worde en in aanzien zij; dat de Gemeente op vastgestelde tijden samenkomme om uit Gods Woord onderwezen te worden, de sacramenten volgens Goddelijke instelling te gebruiken, God niet vereende en openbare geboden aan te roepen, en aanmoedigen bijeen te brengen; terwijl alle onnodige belemmeringen hiervan moeten weggenomen worden.

Daarna, dat wij wat wij op die dagen geleerd hebben, gedurende ons gansche leven overdenken en beoefenen; van alle onse, dat is, kwade werken afstafende, en onze leden Gode tot wapenen der gerechtigheid stellende.

90. Wat beveelt het vijfde gebod?

Dat ieder de plichten van zijn beroep ijverig waarneme; dat wij aan onze ouders en aan allen, die over ons gesteld zijn, of die iets terecht bevelen, eerbied, liefde, verschuldigde gehoorzaamheid en dankbaarheid bewijzen, en hun zwakheid evenzeer dragen, opdat wij de goederen van dit leven, die tot onze zaligheid dienen, door Goddelijke beschikking verkrijgen.

91. Wat wordt door het zesde gebod verordend?

Dat niemand zijn of eens anders lichaam of leven zonder Gods bevel kwetse, of zichzelf wreke, of op lichtvaardige wijze zich vertoone, of begeerte zij om te kwetsen of zich te wreken, of deze begeerte met woorden of gebaar te kennen geve; maar dat wij alle menschen, als onszelf, beminnen en ook onzen vijanden weldoen.

92. Wat eischt het zevende gebod?

Dat wij in onze daden, gebaren, woorden, gedachten, aandoeningen, alle onreinheid en onkuisheid, en alle prikkelingen ervan, hetzij in het huwelijk, hetzij in het ongehuwde leven mijden en altijd kuisch en heilig leven.

93. Wat wordt ons door het achtste gebod voorgeschreven?

Dat wij noch het bezit van onzen naaste met bedrog naar ons toehalen; noch ook het onse met eens anders schade zoeken te vermeerdere of te bewaren; noch lichtzinlijk verkwesten; maar leders naaste naar ons vermogen verhoeden; onzen arbeid getrouw verrichten; en den goederdruiven naar mate van ons vermogen te hulp komen.

94. Wat beveelt het negende gebod?

Dat wij tegen niemand valsche getuigen, noch lasteraars, noch benijders, noch kwaadsprekers, noch achterdochtigen, noch haastig in het veroordelen, noch leugenaars, noch babbelzuchtig zijn; maar voor de rechtbanken en in alle verrichtingen des levens standvastig de waarheid spreken en belijden; en ook den goeden naam van den naaste, zooveel wij vermogen, beschermen.

95. Wat vordert het tiende gebod?

Dat nooit zelfs de minste neiging of gedachte tegen eenig gebod Gods onze harten ophitste; doch dat wij met ons gansche hart alle zonden voortdurend zullen haten en zullen blaken van liefde tot de gerechtigheid.

R.

G. B.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

De Techniek en de Oorlog.

Het is wellicht goed, de behandeling van het boekje van Lord Stamp: „Christianity and Economics” te onderbreken, om eenige aandacht te schenken aan de gebeurtenissen van onze dagen, waarin de techniek zoo'n belangrijke rol speelt en waarop zij, mede door haar geforceerde ontwikkeling, veel invloed heeft uitgeoefend.

Natuurlijk is het verkeerd, het uitbreken van het conflict, dat thans de wereld beroert, aan de werking van één enkelen factor toe te schrijven. Wij slaan voor een uiterst moeilijk vraagstuk, dat door een ingewikkeld complex van motieven wordt beheerscht, en door eenvoudige analyse niet kan worden opgelost. Men kan het trachten van verschillende zijden te benaderen, maar zal dan meestal bemerken, dat voortgang niet gemakkelijk is.

Bovendien: waar te beginnen? en hoe verder te gaan?

Er is, vooral in de laatste maanden, gezegd, dat de toen verwachte en thans uitgebroken oorlog, in wezen een klassenstrijd is; een strijd op leven en dood tusschen de bezittende landen en de arme, tusschen de „beates possidentes” en de „have-not's”. In dien zin heeft zich o.a. minister Goebels uitgelaten, en zijn woorden sloegen in. En toen de eisch van „levensruimte” werd gesteld, waren er velen, die dien eisch in principe niet zoo heel verkeerd vonden. De gebruikte uitdrukking heeft iets, dat sympathie wekt. Men ziet in gedachten menschen, die in benauwde omgeving moeizaam worstelen en naar licht en lucht verlangen. En het verzet der partij, waarvan offers

geëischt worden, tegen dat verlangen, doet zoowaar velen iel of wat onaangenaam aan. „Men zou toch wel iets legemoel kunnen komen”.

En vooral wanneer we het Deutschland van na Versailles beschouwen, en de houding der overwinnaars tegenover den overwonnenen en zijn vrienden, dan is de conclusie schier onafwendbaar: Aan het tegenwoordige conflict heeft de machts-politiek der groote mogendheden grove schuld, zij waren het, die in een totaal verarmd (en door hen „geplunderd”) land, geesten van verzet wekten, die thans een ernstige bedreiging voor hun eigen positie vormen. Zij eischten geld en goederen, zonder daarvoor te willen betalen; zij dwongen tot duren inkoop, maar namen niets terug.

Het is een journalist van Tsjechisch origine, Anton Zischka geheeten, die in zijn boek „Wissenschaft bricht Monopole” (in het Nederlandsch onder den titel: „Wetenschap vernietigt Monopolies” vertaald) op dramatische wijze aan die gedachten uiting heeft gegeven. Hij is niet de eenigste: talloos zijn de geschriften, waarin de Europeesche wereld „vanuit” het verdrag van Versailles werd bezien. Maar zijn boek, dat van vrij recenten datum is, maakte daarom zulk een bijzonderen indruk, omdat het in de worsteling tot economische zelfbevrijding een krachtadige poging zag den vrede in ons werelddeel voor altijd te verzekeren.

Zischka wilde ons duidelijk maken, dat de ongelijke verdeling van grondstoffen over de aarde, de voornaamste bron van alle conflicten was. Machtigen legden beslag op de rijkdommen; armen organiseerden zich om, zoo de kans hun werd gegeven, de bezitters van hun goed te berooven. Het was een strijd op leven en dood; geen vrede zou mogelijk zijn, zolang de tegenstelling tusschen bezitters en niet-bezitters bleef. „Monopolies”, zoo heet het, „beheerschen onze voeding en kleding”. „Zij verschaffen niet alleen winsten, zij geven voor alles macht: aan den milliardair, aan zijn vaderland, aan het eene werelddeel over het andere.” En tegenover die machtigen staan de volken, die in volkomen afhankelijkheid van hen leven, die hun voornaamste levensbehoeften moeten koopen, omdat hun bodem te arm is, dan dat zij ze zelf zouden kunnen voortbrengen. Zij leven dienstegevolge „in voortdurenden angst voor honger”, voor „afsnijding van toevoerwegen”, voor „verlies van voedsel en vrijheid en een menschwaardig bestaan”. „De angst zweept hen voort als nooit tevoren.”

Deze constructie vormt nu de basis voor een verdediging der autarkistische economie. Of lever van de noodzakelijkheid in het eigen land al datgene te produceeren, dat de bevolking behoeft. Van een nieuwe verdeling der grondstoffen, heet het, komt toch niets. „Alle wereldomvattende plannen”, die dat doel beoogen, „zijn al even kinderlijk-naïef en onwaarschijnlijk als de illusies van wereldrepublieken of een paradijs op aarde”. Daarom moeten wij alles wat wij noodig hebben of door arbeid verkrijgen, of zelf uitvinden”. Wordt dat ideaal bereikt dan zullen de tot nu toe afhankelijkke en daarom in voortdurende spanning levende volkeren, een „rustig gevoel van kracht winnen en een bewustzijn van volkomen onafhankelijkheid”. Zoo zal de basis worden gelegd voor „een innige samenwerking der volken”, voor „een werkelijk vrijen handel, waarin elke dwang ontbreekt”. Men zal koopen wat men wil en verkoopen wat men wil, maar er bestaat niet de minste economische noodzakelijkheid voor den komenden goederenruil, ook zonder deze zouden de volken behoorlijk kunnen leven; bepaalde uitwisseling zou hun bestaan hoogstens veraangename, en in stoffelijk opzicht meer afwisselend maken. De overwinning of de vrees, de vrees voor honger en blokkade, zal de overwinning op den oorlog kunnen beteekenen. Want het is juist die vrees, die tot den oorlog drijft.

Autarkie, de basis voor den vrede? Het klonk zoo mooi! Men zag ze reeds, die werkers. En ze spanden zich in om goederen voort te brengen en zagen niet naar andere volken om.

Die illusie is verstoord; de „belangrijkste aller syntheses: de waarachtige gemeenschap”, kwam niet tot stand, kon ook niet komen.

In het in dit artikel aangehaalde boek heet het, dat in den tijd van den diepten economischen nood, toen veertig miljoen werklozen doelloos rondslenterden, het geloof in „de kracht en de gaven der menschheid, het geloof in de mogelijkheden, door den Schepper in de natuur gelegd, het geloof aan een betere toekomst”, ontwaakte. En dat men begon te beseffen, dat „techniek en wetenschap belangrijke werktuigen, krachtadige middelen van de politiek zijn”. Ziehier een formulering, die te denken geeft. De schrijver stelt deze doelstelling weliswaar tegenover de individualistische, die in de 19e eeuw het gebied der voortbrenging zou beheerscht hebben, en meent dus dat de menschheid voor die verandering slechts dankbaar kan zijn, maar het gegeven oordeel kan toch moeilijk anders dan als de uitdrukking van een benauwde werkelijkheid opgevat worden. Want inderdaad zijn wetenschap en techniek tot „belangrijke werktuigen” en „krachtadige mid-

delen”
zuiver
land,
tomer
krach
litaire
gemat

„All
alles
lezen
het v
groot
Het
niet
stre
meest
menst
die e
vermij

Ind
de m
toegen
eenvo
Wie
en hi
verba
op w
tot d
te vo
natuu
zieh
nen;
gebon
mater

Dat
dat in
des h
nen,
gen,
reeds.

De
bleek
aan
dan
en ge
de g
steld
kreeg
den r
spann
blik
meen
de st
haar
den v
als d
ons l
ons e
in de
heid.
der v
gebru

In
gen v
duren
voort
jaren
kinge
gront
den,
in ve
jettie
funct
voor
voort
de p
te be
dwor
regel
van
staat
seffen
in he
derm
nisch
de w
zal h
kunn
zich

A.
1)
„Om
kwart
en de
Denke
Ove
Postes
artikel

De
te
ab